

ILLETA ANDIAK DONIBANE LOHITZUNEN TXOMIN ONINDIA IL DA

Illeta-ots saminak izan dira Donibanen apirilleko lenengo egunetan. Txomin Onaindia, Donibanen berrogetabost urtez gogor eta gogoz lan egin eta bertakoak ain maite eben abadea il da. Donibandarren biotzak sekulako eraso artu dabe. Ez zan bera donibandarra, baina bai osoan bertakotu eta gaurko donibandar gcietak bertan czagutu izan dabena. Donibane bigarren jaioterria ebala eta donibandarrak euren artekotzat eukela esanaz, egia besterik ez dogu esango. Donibane eta Txomin alkarregaz bat eginik bizi izan dira 45 urtez.

Orrenbesteko urte mordo ederra alkarregaz egifiak izan ezkeru, eta alkartasunik ederrenean egin be, ez da arritzekoa Txominen eriotzeak Donibane osoa biotz-biotzean jo ta astindu badau. Ustez uste bako eriotzea, ez bearrekoa, izan da ganera. Baionako seroretze batera bere abade-egikizunak betetera kotxean joiala, kamioi batek atzetik jo dau eta bera, kotxee suak artuta, erreta ilik gelditu da, ezelango laguntzarik artzeko aukera barik. Olantxe, agurrik be egin barik joan jake donibandarrei, larogeta bost urte zituela azkenengo ordurarte euren onetan ain gartsu lanean ikusi izan dabcn «apcz» cuskaldun maite eta maitagarria, «bestaldeko» euskaldunen artetik guztien arimazain izateko antzinatxo agertu jakena.

Jaiotzez Bizkaiko semea zan Txomin Onaindia Zuluaga, Markifian 190In jaioa. Beste anai bi izan ditu abade. Bata, Zeles-

tino, Elgoibarren abade zala, militarrek sartuaz batera, 38 urteko adm ederrean il ebena; bestea, Alberto (Aita Olaso), munduan zear entzute andia izan dauan kanonigo ezaguna. Bera, Txomin, Arratiako Abadegi-etxean egoan irakasle 1936ko gerrate negargarria sortu zanean. Bere anai zar abadearen azken baltzajakinik, Txominek ez dau berak zori ohea izango daualako uste andirik, eta bere etxeokaz batera mugaz andiko Euskalerrian billatu dau babeslekua. Edozelan be, abade eta euskaldun bizi gura dau. Batez be, abade lanetan ekitea ez leuke itxi gura. Ez deutso bere biotzak besterik eskatzen, eta bere arimak orixe eskatzen ei eutsan Jainkoari bere semearentzat: abade izan eta abade-lanetan jarraitzea.

Txominek autortuta jakin dogu au. Orain dala urte bi, abadegintzarako diamantezko eztaiak ospatzen zituen: irurogei urte abade egin zala. Eta ezta orretako omenaldian' orixe esan ei eban Donibanen: «Ama kristinau bati dagokionez, nire amak ezin ginduzen ikusi seme abadeok alperrik abade-lanik egin bari eta arren bai arren egiten eutsan otoitz Jainkoari niretzat abade-lanen baten eske. Bere semeak Eleizarentzat ezer egin bari ikusterik ez eban inondik inora nai. Eta orra non joakon Mateo Mujika, erbestean egon arren Gazteizko Gotzain jarraitzen ebanari, onelako eske au, orduan Donibanen erretor egoanak bialdua: Abade bat, atzerrietara iges eginda ebiltzan abadeetako bat, nai dau Donibanerako. Zertako? Geien baten Donibane-Ziburu aldean iges joanik egozan euskaldunen arduradun ipinteko; baifia orretarako bakarrik ez, bertako fededunen arimazain izateko be bai, bertako abade askok armetara deituak izan ziran eskero, ernan bertan be abade-bearra sortu zalako».

Olantxe etorri ei jakon Txomini, artean bere amaren ondoan Azkain aldean ebillanari, Donibanera joateko deia. Arrezkero Donibaneko abade laguntzaille eginda dago eta ez dau geiago andik urtengo. An jarraitu dau eriotzako ordua etorri jakon arte, donibandar asko baino donibandarrago eginda. Donibanek ez dau ezagutu Txominek beste urtez an abade iraun dauanik: 45 urtez. Guztien maitagarri egifiik iraun dau, barriz. Olan ain luzaro leku batean, abade-lagunen eta kristinau guztien

gogoko izanik irauteak asko dino Txominen aide.

Txominek egun zoriontsu asko izan ditu Donibanen eta ango erriak biotz biotzetik lagundu deutso Txomini bere biziko egunik pozgarrienetan: esaterako, abadetzarako iru eztaiegunetan, zidarrezko, urrezko eta diamantezkoetan. Beste omenaldirik be izan dauana badakigu. Neuk be gogoan daukat bat, Donibaneko eiztariak egin eutsoena. Zer zala-ta? Goizeko mezea, euskerazko mezea, berak emoten eutsela ogetabostgarren urtea zala-ta. Omenaldi orretarako Aita Iratxederrek, Donibaneko seme eta olerkari ospetsuak, egun ari egokiozan bertsoak atera eutsazan, bere doinu ta guzti.

Omenaldirik ederrena eta beteena, ezbai barik, il ondoan egin deutsena izan da. Egiak, aiko maiko barik, artez esateko ordua eldu jako Donibaneko kristifiau-elkarteari eta Irigoin apez jaunaren agotik autormen ezin ederragoa egin deutso Txominek an egin izan dauan Ian guztiari. Gorpuaren aurrean, olan omenduaren aurpegia gorritzeko bildur barik esaniko egiak izan dira. Bi edo iru bider, gitxienez, berba egin dau Donibaneko erretorjaunak. Euret an ikusiko dogu ango eleizgizonen eta erriarren esker ona biotz-biotzetik urteten. Oiartzen berbera izan eben alkararen itzak eta Xanpuenen bertsoak illeta egunean.

Aste Santuan zan Txominen ezbearra eta eriotzea, asteardez. Eguen Santuz izan da lenengo illeta-elizkizuna, meza bakoa. Egun orretan, Eleizako legez, eztago il-mezank esaterik. Eguneko mezeaz besterik ezta esaten, baina mezabako elizkizuna egin lei illen aide, bere irakurgai, itzaldi eta otoitzekin. Eta Donibaneko abade parroko jaunak or ustuko zituen bere eta erriaren sentierak ezin egokiago, ustu be. Itzaldi guztia esker onezko itzaldia egingo dau, eta dan dana gorpuaren aurrean illari berari, bere eta guztien izenean esanda:

«Don Txomin Onaindia, Kristoren apeza, eriotzako ordu-rarte Kristoren zerbitzan izana:

Nik gaur esker onezko kantua jaso nai deutsat Jainkoari, zuk Donibaneko eleiz onetan 45 urtez ain zintzo eroan eta ain

zeure buruaz aitzurik bete dozun abade-bizitza gaitik, lenago Markinan zeure jaioterrian eta Bizkaiko Seminario txikian egin zenduzan abade-urteak aitzu barik.

Eskerrak, bai, emoten deusadaz Jainkoari, neure izenean be, Don Txomin, emen alkarregaz egin al izan dogun ia ogetamar urteko lanagaitik anaitasunik ederrenean, ezelango alkar artu ezinik barik, alkar ulertu ta aintzaz artuz, batuk bestearen eginkizun, urte eta karismari izandako begirune osoaz.

Eskerrak, bai, Jainkoari, Eguen Santu onetan, Kristok abadetzea eta Eukaristia zortu zitueneko Jaiegun onetan, zeure abade-bizitza luzea orregaitik. Asko ezala, ementxe ospatu izan dozuz zure abadetzako diamantezko eztaiak, zuri ain gomuta pozgarria itxi eutsun egun pozgarri atan. Zuretzat abade-eginkizunen geillurra, batetik, Eukaristia onuratsuago egiteko eta kristinaubizitzan aurrera eragiteko lagungarfi dana.

Eskerrak, bai, Jainkoari, zure konfesategiko lan-orduak gaitik. Ondo eskertu izan dabe gure kristinauak or egin dozun lana. Amaika arimeri eroan izan deutsezu or poza, itxaropena, kristifiau-bizitza ohea egiteko bultzadak, inor estu artu barik, Kristorena lango errukiaz, bildurrak uxatu eta bizi-poza emotekoa zan gogo alaitsuaz.

Eskerrak, bai, Jainkoari, zuk gure artean betiko Bizitzaren aide emon izan dozun ezbai bako testigantzagaitik, teologo batzuen zorrozkerieri jaramon gitxi eginez, Zeruko Erreinurako biztutea zelan izan leiken ulertzeko.

Eskerrak, bai, Jainkoari gure umeen 40 belaunaldiri emon izan deutsezuzan dotrinakaitik ezin konta ala izan dira, eta dotrina argi zeatzak, argibide xarmagarri orniduak, ezitan entzutekoak; emen berton dagozan kristinau askok, ezin aitzurik, ondo gogoan gordeko ditue zure dotrineko irakatsiak, batzuk bizitzara errez eroatekoak, beste batzuk, ez ain errez egitekoak.

Eskerrak, bai, Jainkoari, gure arteko geixo eta za'rrei ainbeste ikustaldi egifiagaitik eta ainbeste bidar Gure Jauna eroana-

gaitik, bizitzearen azken aldiaren balioa aintzat artzen erakusten zeuntsela.

Eskerrak, Jainkoari, bai, 1936ko anai-gerrate zorigaiztoko noraezean, Jainkoak egin eutsun deiari erantzun zeuntsalako Donibaneko kristinau-alkarte onen zerbitzari jarteko, eta emen gure artera babes-billa etorritakoen talde txikiagoari be, eragozpen askoren erdian, poza, adorea ta laguntza emon izan zeuntse-lako.

Eskerrak, bai, jainkoari, Don Txomin, GAIN-GAINETIK LAGUNDU BAITUZU ZURE ANAI IHES HUNAT ETO-RRIAK ETA HOLA DESHERRITUAK, ETA DENEN BI-HOTZETAN ATXIKI ETA BEGIRATU BAITUZU EUS-KAL-HERRIAREN AMODIOA ETA ASKATASUNAREN XEDEA, ETA GUK ERE, ZURE ONDOAN IKUSI BAI-TUGU NOLAKO ESKUAL-HERRIA NAHI ZINUEN ALTXARAZI.

Eskerrak Jainkoari, eleizarako bidea itxita, erlijinoan zabartu edo ta fedebakotu zireanakaz zure biotzak alan agindurik izan dozuzan adiskidetasunezko artu-emonakaitik.

Azkenez, eskerrak Jainkoari Jainkoaren goiko Erreinitik zuk gure aide egingo dozun otoitz eta bitartekotasunagaitik; zeure obilekutako ez dozu zuk gure illerrian joan-etorri aindie-neko kale-ertza autatu, andik igaroko diranak, zure aide otoitz egin dagien; zeuk be eurai zeure laguntza emongo deutsezulako uste ona dabe».

Esker onezko itzaldi biotz ausigarri orretan Donibaneko erretorjaunak punturik ez dau ikutu barik itxi, berak eta erriak eta bcste euskaldun askok Don Txomini eutsan zorra adierazoteko.

Illeta-mezea Pasko aztean izango zan, Pasko domeka ondo-ko asteartean. Eta egun ori iragarteko, parroko eleiz-orriak barriro dakar illaren oroimen samur au: «Aste Santua au eta aurtengo Pazko au jazoera gogor mingarri batek markaturik itxi

deusku: gure Txomin abadearen zorigaiztoko eriotzeak. Joan dan domekan nok usteko eban ez ebala berak pazko egun au gugaz batera emen ospatuko? Eguen Santua be, Euskaristiaren eta abadezaren jaia, gugaz batera, ez ebala egingo, abadeok beti-egiten genduan lez, alkarregaz bazkalduta, Aste Santuko azkenengo nekeak eroateko indar barriak artuz? Erramu-domekan, goizeko seiterdian konfesategian genduan bera; zazpiretan euskerazko mezea emon, (bere begietako lausoa gora bera Ebanjelioa luze osoa irakurrita), beste meza guztietan Gure Jauna emon, eta arratsaldean be bera genduan buru, bere kapa ta guzti, Kurutzetakoak egiten.

Astelenean eta asteartean bera zen etxerik etxe geixoi eta adinekoai Gure Jauna eroaten. Asteartean, eguerdiosteko ordu bietan bere kotxea artuta bajoian Baionara St. Etienne Klinikako mojen autortzak entzutera eta autopistan sartu daneko, bertan jazo jako ain zorigogorreko ezbearra. Bertan gelditu da illik, suak erreta. Orra abade adiskide kutun au gure artetik kendu eta illobira eroan deuskun ezbear mingarria, gure parrokiaren zerbitzari 45 urtez egonda gero. Jainkoaren borondatea izan dalako "daukagu. Jainkoak kontuan izan dauala dirudi abade kementsu onen gogo sutuena: azkenengo indarrak agortu arte, Jaunaren eta Eleizearen aide Ian egitea. Aide onetatik Jainkoak bere gogo ori betetea emon deusala esan bear: lanera bidean il da, bero beroan, bere eleiz-lana atzerritik etorritako moja batzuen aide egitera doala. Guretzat emon al guztia emon dauan serbitzari oni «Serbitzari on eta leialari» agindutako saria emon deiola Jaunak, eta zeruko erreinutik guri eta gure kristinau-alkarteari gero ta Kristorenago izaten lagundu deigula».

Illeta-meza apirillaren bederatzian da, Pazko asteartean. Egun ori izentau dabe, illaren senideen gogoa kontuan arturik, batez be, mugaz emendikoen onerako, ara joatea errazago egin eikean.

Arraltsaldeko seiretan, mezea asterakoan, goi ta be, beterik dago uri atako eleiza andi zabala. Altaran, erdiko meza emuille, Baionako apezpiku Jauna, eskoi aldean Garaigordobil, mixioeta-

ko gotzain izana, eta ezker aldean, Karmelo Etxenagusia, Bilboko eleiz-barrutiko Bikario Nagusia Onein inguruan, altara aurre guztia bete abade, goian eta bean, alkar-mezan parte artzaille... Zenbat? Larogetik gora bai. Otoitz, kantu eta abar euskeraz da dana. Altara nausitik ur, eskoi-aldean, Erriko abestaldea, kantu nausiak, abots askotakoak, emoteko. Meza entzule bakoitxak bere orritxo dau eskuetan, erriaren kantak abesteko.

Eta mezan be, an izan zirean guztientzat gauzarik gogoangarriena Mezako itzaldia, ango erretor jaunaren itzaldia izan zala esan bearnk eztago. Eta KARMEL aldizkari onen irakurleak gogoz irakurriko dabelakoan, emen emon nai dogu, itzez itz, izlariaren agotik urten eban lez, izlariaren beraren euskeran, len esandako gauza asko barriro esan bear baditu be. Ona emen itzaldi osoa:

«Aurnde maiteak: Aurthen, Aste Saindua eta Pazko pesta, girixtino pestetan handienaren ospatzeko, ukan dugu Donibane Lohitzunen, molberezibatez Txomin Onaindia gure Jaun apezaren laguntza hunkigarria. Hasi da gure laguntzen, usaian bezala, Jainkoaren partez bekatuen barkamendua jeneroski emanetz, bere kofesiotegian, oren eta orenak iraganez girixtinoen zerbitzuko. Gero, Erramuz, goizeko meza euskuaraz zelebratu du, Pasioneke Ebanjelio luzea irakurtuz, bixta laburtzen ari izanik ere... Komunione Saindua eman du igande hortako Meza guzietan, eta arratsean, Kurutzearen bideko otoitzak egin ditugu elgarrekin, Don Txomin buru, kapa bioleta soinean. Sankristian solas egiten ginuen: Huna, Aste Saindua hasia, eta ederki hasia! Agian girixtinoek nahiko dute Aste Saindua hau kartsuki iragan!

Ez ginakien orduan Don Txominek eginen zeukula Aste Sainduko predikuetan saminena, berak heriotzea jasanez molde ikaragarri batean eta Donibandar-ta adiskide guzien bihotza ezarritz hunkidura-zimiko sakor handi baten erdian. Herri guzia harritua, herri guzia inarrosia, herri guzia biziki barna hunkita! Eta deneri Don Txominek, bihotze-ixiltasunean, erraiten zaukun: «Aste Saindu huntako zen ene orena, Jainkoak bazakien orena. Ene xedea zen, ez bakarrik Baionan seroren konfesatzea, bainan gero fire Donibanerat itzultzea, girixtinoen artean izaiteko Aste Sainduko zeremonia guzietan. Jainkoaren nahia bertzelakoa zen:

nik heriotzearen pairatzea ixtripu latzgarri baten, Jesus Jaunarekin pasatzea mundu huntarik besterat, eta zuek eni pentsatuz eta ene mintzalditaz oroituz barnagoki sinestea, esperantza ukaitea, heriotzeko orenean pasatzen girela Jainkparen betiereko bizirat, Pazko goizean hil hobitik ateratueta, Jesus sartu den Piztuaren bizian».

Aurride maiteak Horra Don Txominen Aste Sainduko azken predikua Atxik dezagun luzaz gure gogo-bihotzetan prediku balios hori!

Ehorzketako Meza huntan, Jainkoari dugun eskaintzen Don Txomin apezaren bizi osoa, eta bereziki bizi hortan izan diren gauza ederrak eta goresgarriak. Horiek guziak Jainkoak har ditzala eta horier guzier eraan Jainkoak bakarrik, bere amodiorekin, bere poderearekin emaiten ahal duen saria, eta bururapen ospatsua ta dohatsua! Zoin izan dire Don Txominen bizian gauza on eder-ta goresgarriak?

Izan da osoki *apeza*, *izan* da osoki *euskcdduna*.

Osoki apeza!

Hemen zelebratu ditugun gain-gainetik ohoreski familiarekin, apezpikurekin, apez adizkidekin eta herri guziarekin, Don Txominen, lehenik, urrezko eta diamantezko Jubilua! Hamabi urte Bizkaiko zerbitzuan izan-eta, gerlarengantik, bere Eskual-Herritik familiarekin ihesgan-eta, Azkainerat etorri zen, eta Azkainetik, hiru urteren buruan, Donibane Lohizunerat, Bellevue jaun erretoreak dei egin ziolarik. Hori zen, gerlako bide illunen artean, Jainkoaren nahia Don Txominentzat: apez laguntzaile izaita Donibane Lohizunen, bertze bikario guziekin. Zenbat denboraz? Jainkoak bakarrik bazakien: berrogei-ta bortz urtez. Ez da bertze apezik hainbertze urte egon denik Donibandarren zerbitzuan!

Hortakoz, zuen artean, zonbat etzirezte bataiatuak izan hunen eskuetarik! Zonbategen ez duzue katixima segitu, konfirmazioa prestatu, eta fedearen erroak barna landutu, apez hunen lanaren mediod! Zonbat etzirezte hola ezkontza girixtino baten egite-

rat heldu, eta familia fededun baten altxatzerat bermatu! Zonbat eri ta xahar ez ditu bizitatu, kontsolatu! Zunbati kuraia eman, Komunione Saindua ekarriz!

Gehiago, azken oren artio, bere apeztasunean lanean anzan da. Ba, mirets dezagun apezfarmazionea prestatu, eta fedearen erroak barna landutu, apez hunen lanaren medioz! Zonbat etzirezte hola ezkontza girixtino baten egiterat heldu, eta familia fededun baten altxatzerat bermatu! Zonbat eri ta xahar ez ditu bizitatu, kontsolatu! Zunbati kuraia eman! Komunioen Saindua ekarriz!

Gehiago, azken oren artio, bere apeztasunean lanean arizan da. Ba, mirets dezagun apeztasun horren iraupen baitezpadakoa! Ez baita aski egun batez, apezpikuaren eskuetarik apeztasunaren ukaitea. Behar baita ere, apeztasunaren irau, eta irau luzaz, Jainkoaren nahia bada, bizitze luze baten ukaitea osasun onarekin, Ezkontzan bezala, funtsean! Don Txominek puntu hortan eman dauku etsenplu ederra: Apez izaiteko agintza untsalez betiko dela, *Sacerdos in aeternum*, eta hala dituela apezak ezkonduak laguntzen beren agintzeri betikotz fidel egoiten: hola dituela ere apezak girixtino guziak laguntzen fede iraunkor baten atxikitzen!

Osoki Apeza eta osoki Euskalduna!

Euskaldungoaren gatik pairatu ditu beren herritik iheslarian pena guziak. Iheslarien gurutzea jasan du fede bizi batekin, iheslariak sustatuz, lagunduz. Bere bihotzeko ixiltasunean kurutze ori Jainkoari eskaintzen zuen, Don Alberto, kalonjea, bere anaiarekin eta hirugarren anaia apez tirokatua izan zenaren orhoitzapenarekin, eta familia guziarekin.

Gurutze hori jasaiten zuen bere Eskual-herria berriz libro eta askatasunean ikusteko. Zorion hori ukan du; bainan orai desiratzen zuen bere apuskal-Herria bizi zadin elgarren amodioan eta bakean. Sendimendu-egintza eder horiek presente ditzagun Jainkoari, Jainkoak saritza ditzan».

Irigoin jaun erretorak ez dau illaren gainera orbelik ez lora utsik bota. Apez euskaldunaren irudi betea emon deusku.

Errctoraren itzaldia amaituta, erri-otoitza egitorduan, meza emaileen arteko apez batek, Idiart jaunak onakoxe txorta bat egin dau bertzotan guztien eskariarekin:

Bizkaian dago Markina;
Zu handik hunajina,
Txomin, gaur zer dolumina!
Oi zer oroitzapena!
Jada Gernikan sua izana,
orain zu suak jana.~
Zoaz lasai, apez laguna,
Jaun Goikoaren gana!

Gure Jauna emoterakoan, OGI ZERUTIK barria bat entzun da, Txomin zanaren gogorik bizi gartsuenetakoa erriak bere egin gura baleu lez:

Ogi Zerutik ekarriak
egin gaizala bat guziak.
Jainko Semea gutan baita,
Jainkoa dugu denok Aita,
gerla bideak utzi eta,
dugun bihotzez elkar maita...

Meza ederra. II meza gogoangarria benetan. Baina ez zan or amaitu dana. Mczaren ostean, Baionako apezpikuaren, Donibaneko alkate jaunaren eta Xanpun bertsolariaren txandea etorri da. Baionako apezpikuak mezako otoitzak polito baten esan zituen. Erdalduna izan arren euskeran aurrerakada andiak egin dituela dirudi. Baina meza osteko itzaldia frantsesez egin euskun. Txomin zanari bere omenalditxoak egin barik ez eban gelditu nai izan. Aren agotik *Txomin* 'izena ainbat bider aitatzea oso atsegin eta bitzi egin jakun.

Alkateak itzaldi bi, biak naiko luzeak egin zituen, frantsesez eta euskeraz. Erri guztiaren izenean, biotz-biotzetiko eskar ona Txomin zanak Donibaneko ainbeste belaunaldiri egindako onagaitik ondo agirian ipini eban, eta argi bai argi autortu.

Xanpun bertsolariak, *Lurrarenpian* kantuaeren doinuan bost

bertsotan bost aapalditan agur sentikorra egin eutsan Txomin abade cuskaldunari. Bertso eder eta biotzondo andikoak izan ziran. Emen argitaratzea merezi eben. Tamalez ez gendun kopiarik lortu. Bertso areitan, erriko erretor eta alkate jaunari jarraituz, ondo argi itxi eban bertsolariak Donibandarrak Txomini zor eutsoen on guztia.

Elizkizun guztiak, meza ta itzaldi, ia ordu bi iraun eban arren, igarri barik joan jakun ordua. Inor aspertu zanik ez dot uste. Ain ederra egin jakun dana. Euskalerrri guztitikoak ginan bertan. Andikoak esan bearrik ez. Mugaz emendik, Naparroa, Araba, Gipuzkoa eta Bizkaitik joanik ikusi gendun. Eta guztiok, geure gogoetan Txomin maitearen irudi eder osoagoa genduala itzuli ginan andik.

Len, aren adiskide alderdia ezagutzen genduan, bakotxak bere ikuspegitik ikusita: aren abegi zabal, txeratsu, alai, bizia (Drain, Donibandarren begiz ikusita, aren abadetasuna eta gizatasuna, aren nortasun osoagoa, barruagotik dogula-ta gagoz, *Osoki apeza eta osoki euskalduna* zala, apez izate orrek eta euskaldun izaten orrek bereak dituen alderdirik onenak barruan direala, obeto dakigu. Txomin Onaindia Zuluaga lango gizonekin, Euskalerrriak ez dau inongo aldetan lotsaz agertzerik izango. Don Txomin lango gizonak edozein lekutan euskaldunen ospe ta izen ona garbiago zaintzen lagunduko dabe. Don Txominek Bidasoaz andiko ta emendiko euskaldunen alkar ezagutzea eta anaitasuna mamitsua-go eta anaikorrigo egiten ez dau gitxi lagundu. Don Txominek maitagarri egitea lortu dau ango inguruetan bere jaioterriaren izena, Markina eta Bizkaiaren izena.

Donibane Lohitzuneko erriak, bere erretor jaunaren agotik, esan deitsana esango deitsagu geuk be: Eskerrik asko, Don Txomin. Eta Liturgiako kantu bat euskeraratuz, otoitz onekin amaitzen dogu:

Jauna, Txomin izanaren
aide deitsugu eskatzen:
GOYAN BEGO beti Zuri
esker-kantuak kantatzen.

Lino Akesolo